

Vergaderjaar 2003–2004

**29 200 D**

## **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2004**

**Nr. 2**

### **MEMORIE VAN TOELICHTING**

| <b>INHOUDSOPGAVE</b> |                                                         | <b>blz.</b> |
|----------------------|---------------------------------------------------------|-------------|
| <b>A.</b>            | <b>Artikelsgewijze toelichting bij het wetsvoorstel</b> | <b>2</b>    |
|                      | Wetsartikel 1                                           | 2           |
| <b>B.</b>            | <b>Algemene toelichting bij de begroting</b>            | <b>3</b>    |
|                      | 1. Inleiding                                            | 3           |
|                      | 2. Uitgaven                                             | 3           |
|                      | 3. Ontvangsten                                          | 7           |
|                      | 4. Totaaloverzicht van het Fonds                        | 9           |
| <b>C.</b>            | <b>Toelichting per begrotingsartikel</b>                | <b>11</b>   |
|                      | 1. Uitgaven                                             | 11          |
|                      | 2. Ontvangsten                                          | 20          |

## **A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL**

### **Wetsartikel 1**

De begrotingen die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begroting van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2004 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor het jaar 2004. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota 2004.

Met de vaststelling van deze wetsartikelen wordt de in de begrotingsstaat opgenomen begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 2004 vastgesteld. De in die begroting opgenomen begrotingsartikelen worden door middel van een algemene toelichting en een toelichting per begrotingsartikel toegelicht in de onderdelen B en C van deze memorie van toelichting.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,  
C. E. G. van Gennip

De Minister van Economische Zaken,  
L. J. Brinkhorst

De Minister van Financiën,  
G. Zalm

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.

## **B. ALGEMENE TOELICHTING BIJ DE BEGROTING**

### **1. Inleiding**

Bij wet van 21 december 1995 is het Fonds economische structuurversterking (Fes) ingesteld (Wet Fonds economische structuurversterking, Stb. 1996, 51 en 52). In 2002 is de Fes-wet het laatst gewijzigd (Stb. 2002, 294). Het fonds is een begrotingsfonds conform de Comptabiliteitswet 2001 en heeft als doel het financieren van investeringsprojecten van nationaal belang waarmee beoogd wordt de economische structuur te versterken. Hiertoe worden vanuit het fonds bijdragen toegekend aan andere begrotingshoofdstukken ter financiering van dergelijke projecten. Het Fes is dus een verdeelfonds, de feitelijke projectuitgaven worden onderbouwd, geraamd en verantwoord op de andere begrotingshoofdstukken.

### **2. Uitgaven**

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een totaaloverzicht gegeven van alle Fes-uitgaven die reeds zijn of nog zullen worden gedaan.

#### *2.1. Investeringsimpuls 1994*

Bij Voorjaarsnota 1993 is besloten tot een Investeringsimpuls van in totaal € 2 269 mln in de periode 1994–1998 voor de versterking van de economische structuur. De impuls heeft betrekking op projecten in de sfeer van verkeer en vervoer (€ 1 929 mln), bodemsanering (€ 227 mln) en kennisinfrastructuur (€ 113 mln). Voor de projecten op het terrein van verkeer en vervoer is destijds binnen het fonds € 681 mln gereserveerd voor de financiële doorloop na 1998. Eveneens is € 150 mln beschikbaar voor het tekort in de Europese bijdrage aan verkeer en vervoer projecten. Hiermee bedraagt de totale Fes-bijdrage in de Investeringsimpuls 1994 per saldo € 3,10 mld (€ 3,21 mld inclusief prijsbijstelling), waarvan tot en met 2002 € 2,89 mld uit het fonds is uitgekeerd.

#### *2.2. Betuweroute en Hogesnelheidslijn*

De feitelijke projectuitgaven voor de Betuweroute en de Hogesnelheidslijn-Zuid (HSL-Zuid) worden geraamd op de begroting van het Infrastructuurfonds. Ten aanzien van de Betuweroute is reeds in 1995 een positief besluit genomen door het parlement. Ten aanzien van de HSL-Zuid heeft het kabinet zich in de PKB-3 in mei 1996 uitgesproken voor het voorkeurs tracé uit de PKB-1, met een aantal inpassingsmaatregelen naar aanleiding van het gevoerde bestuurlijk overleg en de discussies rondom het Groene Hart.

Voor deze projecten is in het fonds € 4 538 mln geraamd, inclusief een maximum van € 545 mln reeds uitgekeerde en nog uit te keren prijsbijstelling. Aan voorfinanciering voor deze projecten is in het fonds € 1 784 mln geraamd, inclusief € 168 mln aan uitgekeerde en nog uit te keren prijsbijstelling. Dit brengt de binnen het Fes geraamde middelen voor de Betuweroute en de Hogesnelheidslijn in totaal op € 6 322 mln. Tot en met 2002 heeft het Fes hiervan € 3 298 mln uitgekeerd.

### *2.3. SWAB, Extra impuls en Hubertustunnel*

Van de ontvangsten uit hoofde van het tussenvonnis in het common area geschil is in de ontwerpbegroting 1998 € 592 mln via het Fes ingezet voor investeringen in het kader van Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB). Bij Najaarsnota 1999 is ter vermindering van het destijds bestaande tekort in het Fes ultimo 2010 besloten € 45,4 mln van deze uitgaven niet meer uit het Fes te financieren, maar ten laste van de algemene middelen. Het totaal binnen het Fes geraamde bedrag van € 549 mln (inclusief prijsbijstelling) is ultimo 2000 helemaal besteed, waarmee dit project binnen het Fes is afgesloten.

In de brief van 31 maart 1998 betreffende de Impuls voor de ruimtelijk-economische structuur (Kamerstukken II 1997/98, 25 017 nr. 6) heeft het kabinet aan een aantal verkeer- en vervoerprojecten middelen toegekend uit het Fes. In totaal is hiertoe in het Fes een bijdrage geraamd van € 858 mln (€ 895 mln inclusief prijsbijstelling), waarvan tot en met 2002 € 273,8 mln uit het fonds is uitgekeerd.

Bij Voorjaarsnota 2000 is een bijdrage aan het Infrastructuurfonds van € 28,4 mln (inclusief prijsbijstelling 2001) opgenomen ten behoeve van de Hubertustunnel. Hiervan is tot en met 2002 € 23,6 mln uit het fonds uitgekeerd.

### *2.4. Investeringsimpuls 1998*

Het Regeerakkoord 1998 bevatte een investeringspakket dat, voor zover het Fes-waardige projecten betreft, via het fonds gefinancierd wordt. Het gaat hierbij in de periode 1999 tot en met 2010 om een totaalbedrag van € 7 629 mln inclusief prijsbijstelling via het Fes. Hiervan is tot en met 2002 € 2 057 mln door het fonds uitgekeerd. De concrete uitwerking van het pakket naar projecten vindt plaats via de ICRE (Interdepartementale Commissie Ruimtelijke Economie). Indien individuele projectvoorstellen voldoende zijn uitgewerkt, worden bijdragen van de post Projecten in voorbereiding (uitgavenartikel 01.07) overgeboekt naar de post Investeringsimpuls 1998 (uitgavenartikel 01.08).

### *2.5. Investeringsimpuls 2001*

Het kabinet heeft bij de begrotingsvoorbereiding 2001 besloten tot een investeringspakket van in totaal € 5 464 mln (€ 5 736 mln inclusief prijsbijstelling) voor de clusters Bereikbaarheid, Natuur, Milieu en vitaliteit steden en Kennis voor de periode 2001 tot en met 2010. Ook bij deze impuls vindt de concrete uitwerking van de verschillende projecten plaats via de ICRE. Voor zover voorstellen nog onvoldoende zijn uitgewerkt, worden de daarmee samenhangende middelen geraamd op artikel 01.07 Projecten in voorbereiding. Indien individuele projectvoorstellen voldoende zijn uitgewerkt, worden de middelen geraamd op het artikel 01.09 Investeringsimpuls 2001.

### *2.6. Bruggetje RA 1998*

Tezamen met de besluitvorming over de Investeringsimpuls 2001 is besloten in de jaren 2000 tot en met 2010 reeds bestaande investeringsprojecten uit het Fes te financieren. Het gaat hierbij op dit moment om een bedrag van in totaal € 2 366 mln. Het betreft Fes-waardige projecten

die voorheen ten laste van de reguliere Rijksbegroting werden geraamd. De hierdoor ontstane ruimte op de Rijksbegroting wordt aangewend voor andere uitgaven.

De voorheen binnen het Fes geraamde prijsbijstelling voor 2003 en verder is bij OB 2003 via het «bruggetje» overgeheveld naar het ministerie van Financiën. Met ingang van 2003 wordt de prijsbijstelling conform de systematiek op de Rijksbegroting uitgekeerd.

## *2.7. Kenniswijk*

Bij begrotingsvoorbereiding 2002 heeft het kabinet besloten voor het project «Kenniswijk» in de regio Eindhoven een Fes-bijdrage van € 45,7 mln ter beschikking te stellen. Voorwaarde is dat private partijen minimaal 50% bijdragen in de kosten.

## *2.8. Meerjarige doorwerking Strategisch Akkoord 2002*

In het Strategisch Akkoord 2002 zijn extra middelen voor mobiliteit en bereikbaarheid uitgetrokken. Het grootste deel van deze middelen (60%, zijnde € 1 476 mln tot en met 2010) is in het Fes gereserveerd. Over de precieze besteding van de middelen is reeds besloten. De middelen zijn toegezegd aan het ministerie van V&W voor de uitvoering van het Fileplan, ZSM (Zichtbaar, Slim en Meetbaar). Zie artikel 01.01/Bijdragen aan de begroting van het Infrastructuurfonds in het kader van verkeer & vervoer.

## *2.9. Kasplafond*

De totale geraamde fondsuitgaven in enig jaar mogen niet hoger zijn dan de totale voor dat jaar geraamde ontvangsten, minus 10% van de voor dat jaar geraamde ontvangsten uit de aardgasbaten (de zogenaamde buffer), plus het eindsaldo van het jaar ervoor. In onderstaande tabel worden de in deze ontwerpbegroting opgenomen uitgaven geconfronteerd met het kasplafond. Zonder aanpassingen zullen de uitgaven in 2007 echter het kasplafond overschrijden. Deze overschrijding zal moeten worden opgevangen door extra ontvangsten of met een herprioritering of fasering van uitgaven.

| (x € 1 000)       | 2003      | 2004      | 2005      | 2006      | 2007      | 2008      |
|-------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Geraamde uitgaven | 2 963 534 | 1 948 227 | 1 723 852 | 1 795 498 | 2 226 393 | 2 012 881 |
| Kasplafond        | 3 503 322 | 2 383 506 | 2 097 187 | 2 054 830 | 2 047 141 | 1 854 449 |

In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de hoogte van de uitgaven, de ontvangsten en het kasplafond.

## *2.10. Toezeggingen*

De fondsbeheerders kunnen ten laste van het fonds toezeggingen doen voor bijdragen aan begrotingshoofdstukken. In deze toezeggingsbrieven is aangegeven onder welke voorwaarden de bijdrage beschikbaar wordt gesteld en hoe de verantwoording dient te geschieden. Tot nu toe zijn op deze wijze voor een totaalbedrag van ongeveer € 12,2 mld de volgende toezeggingen geformaliseerd:

**Specificatie van toezegingsbrieven**

| Aan  | d.d.     | Voor project(en)                                                                                | Bedrag (€) mln |
|------|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| EZ   | 16.08.94 | HPCN en NOBIS                                                                                   | 27,2           |
| VenW | 16.08.94 | Verkeer en vervoer, Bodemsanering, LWI, Transporttechnologie en Ondergronds bouwen              | 2 071,5        |
| VROM | 16.08.94 | Bodemsanering                                                                                   | 136,1          |
| OCW  | 16.08.94 | Mainport Rotterdam en MIBITON                                                                   | 20,4           |
| LNv  | 16.08.94 | Agro ketenmanagement                                                                            | 13,6           |
| VenW | 16.02.96 | Betuweroute (BR)                                                                                | 43,6           |
| EZ   | 15.08.96 | MARIN                                                                                           | 45,4           |
| VenW | 20.12.96 | Betuweroute en Hogesnelheidslijn                                                                | 1 832,8        |
| VenW | 22.01.98 | Hogesnelheidslijn (HSL)                                                                         | 7,7            |
| VenW | 12.01.99 | Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)                                                          | 592,2          |
| VenW | 12.01.99 | Betuweroute (BR)                                                                                | 315,4          |
| VenW | 12.01.99 | Impuls ruimtelijk economische structuur                                                         | 846,8          |
| VenW | 12.01.99 | Doorloop na 1998 van verkeer en vervoer projecten uit Investeringsimpuls 1994                   | 830,4          |
| VenW | 12.01.99 | Hogesnelheidslijn (HSL)                                                                         | 23,6           |
| VROM | 12.01.99 | Impuls ruimtelijk economische structuur, ontsluiting vinex-locatie Deventer – Colmschate Noord. | 11,3           |
| VROM | 15.10.99 | Stichting kennisontwikkeling en kennistransfer Bodem (SKB)                                      | 15,9           |
| VenW | 15.10.99 | Ondergronds Logistiek Systeem (OLS)                                                             | 4,1            |
| EZ   | 15.10.99 | Gigaport                                                                                        | 64,4           |
| VenW | 15.10.99 | Connekt, Kenniscentrum Verkeer en Vervoer                                                       | 15,9           |
| VenW | 15.10.99 | Expertisenetwerk Meervoudig Ruimtegebruik (EMR)                                                 | 15,9           |
| OCW  | 15.10.99 | Wetenschap en Technologie Centrum Watergraafsmeer                                               | 13,6           |
| OCW  | 15.10.99 | Biomade                                                                                         | 6,8            |
| OCW  | 15.10.99 | Kaderregeling Technocentra                                                                      | 18,2           |
| LNv  | 15.10.99 | Ketennetwerken, Clusters en ICT (KLICT)                                                         | 13,2           |
| OCW  | 15.10.99 | Delfts Cluster                                                                                  | 19,1           |
| VenW | 21.12.99 | Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)                                                          | - 45,4         |
| VenW | 21.12.99 | Bereikbaarheidsimpuls 1998                                                                      | 148,8          |
| EZ   | 21.12.99 | Economie Ecologie en Technologie (EET)                                                          | 18,2           |
| VROM | 21.12.99 | Programma Milieutechnologie (ProMT)                                                             | 9,1            |
| VROM | 21.12.99 | Nationaal Initiatief voor Duurzame Ontwikkeling (NIDO)                                          | 12,7           |
| VenW | 18.12.00 | Bereikbaarheid voorfinanciering                                                                 | 505,6          |
| OCW  | 18.12.00 | ICT en Onderwijs                                                                                | 467,4          |
| OCW  | 18.12.00 | Kennis, onderzoek en innovatie                                                                  | 113,4          |
| VenW | 19.12.00 | Hogesnelheidslijn (HSL)                                                                         | 172,4          |
| VenW | 19.12.00 | FES-brug                                                                                        | 158,8          |
| VenW | 21.02.01 | Prijscompensatie Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)                                         | 2,5            |
| VenW | 21.02.01 | Hubertustunnel (inclusief prijscompensatie)                                                     | 27,4           |
| VenW | 20.12.01 | Prijscompensatie Investeringsimpuls 1994                                                        | 8,1            |
| VenW | 20.12.01 | Prijscompensatie Impuls ruimtelijk economische structuur                                        | 26,5           |
| VenW | 20.12.01 | Prijscompensatie Hubertustunnel                                                                 | 1,0            |
| VenW | 20.12.01 | Prijscompensatie Bodemsanering                                                                  | 1,2            |
| VenW | 2.11.01  | Kenniswijk Eindhoven                                                                            | 45,4           |
| VenW | 2.11.01  | Hogesnelheidslijn (HSL)                                                                         | 375,7          |
| VenW | 2.11.01  | Voorfinanciering Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)                                         | 506,9          |
| VenW | 2.11.01  | Bereikbaarheidsoffensief Randstad (BOR)                                                         | 259,3          |
| VenW | 2.11.01  | FES-brug                                                                                        | 237,0          |
| OCW  | 2.11.01  | Prijscompensatie ICT en Onderwijs (impuls 2001)                                                 | 21,0           |
| OCW  | 2.11.01  | Prijscompensatie kennis, onderzoek en innovatie                                                 | 5,1            |
| EZ   | 2.11.01  | Herstructurering bedrijventerreinen                                                             | 47,4           |
| EZ   | 2.11.01  | Kennis, onderzoek en innovatie                                                                  | 237,1          |
| VROM | 17.01.02 | Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)                                                | 14,4           |
| VenW | 2.05.02  | Voorfinanciering Geluidsisolatie Schiphol (GIS)                                                 | 169,0          |
| OCW  | 29.01.03 | Wetenschappelijke toets i.h.k.v. ICES/KIS-3                                                     | 1,5            |
| EZ   | 29.01.03 | Maatschappelijk-economische toets i.h.k.v. ICES/KIS-3                                           | 0,5            |
| VROM | 30.01.03 | Prijscompensatie tranche 2002 BIRK                                                              | 4,1            |
| EZ   | 30.01.03 | Prijscompensatie tranche 2002 Kenniswijk                                                        | 0,3            |
| EZ   | 30.01.03 | Prijscompensatie tranche 2002 Milieu en stedelijke ontwikkeling (Bedrijventerreinen)            | 0,3            |
| EZ   | 30.01.03 | Prijscompensatie tranche 2002 Kennis, onderzoek en innovatie                                    | 1,6            |
| OCW  | 30.01.03 | Prijscompensatie tranche 2002 Kennis (ICT en Onderwijs)                                         | 3,2            |
| OCW  | 30.01.03 | Prijscompensatie tranche 2002 Kennis, onderzoek en innovatie                                    | 0,8            |
| VenW | 30.01.03 | Prijscompensatie tranche 2002 voor verschillende projecten <sup>1</sup>                         | 76,2           |
| VROM | 19.02.03 | Programma Milieutechnologie (PromT) 2003                                                        | 3,7            |

## Specificatie van toezegingsbrieven

| Aan    | d.d.     | Voor project(en)                     | Bedrag (€) mln |
|--------|----------|--------------------------------------|----------------|
| EZ     | 19.02.03 | EET-Regeling 2003                    | 9,0            |
| OCW    | 14.07.03 | Technocentra                         | 27,2           |
| VenW   | 18.08.03 | Fileplan Zichtbaar, Slim en Meetbaar | 1 476,0        |
| Totaal |          |                                      | 12 155,5 mln   |

<sup>1</sup> prijscompensatie voor de volgende projecten: V&V Impuls/Overig V&V IF/Hubertustunnel/Bodem V&V/VINEX/Betuweroute/HSL/op post Prijsbijstellingen BR/HSL/Bereikbaarheid/voorfin./op post Prijsbijstellingen voorfin./Bereikbaarheid & stedelijke ontwikkeling/Fes-bruggetje.

### 3. Ontvangsten

De voeding van het fonds bestond tot en met 1998 uit bepaalde aardgasbaten, de common area baten, andere voor het fonds te bestemmen ontvangsten uit de winning van aardgas, opbrengsten uit het vervreemden van bepaalde vermogensbestanddelen van het Rijk en overige ontvangsten.

Met ingang van 1999 is de voeding van het fonds gewijzigd. Op hoofdlijnen wordt uitgegaan van een voeding uit 41,5% van de aardgasbaten (niet-belasting middelen) en de opbrengsten uit hoofde van de structureel bespaarde rentelasten die het gevolg zijn van het in mindering brengen op de staatsschuld van common area baten, vervreemdingen van staatsdeelnemingen en veilingen van rechten. Op de structureel bespaarde rentelasten bij vervreemdingen van staatsdeelnemingen wordt de daarmee samenhangende structurele derving van dividendontvangsten in mindering gebracht.

Met ingang van 2001 wordt het Fes niet meer gevoed uit de rentevrijval van de opbrengst van geveilde rechten (zoals radio-, ether- en televisiefrequenties), maar uit een annuïteit op basis van deze opbrengsten.

Het kabinet is voornemens een wetswijziging aan de Staten-Generaal voor te leggen waarin wordt geregeld dat de EZ-ontvangsten van Energie Beheer Nederland (EBN) B.V., meerjarige stand Miljoenennota 2002, die voor 2002 werden afgedragen aan DSM in verband met de door DSM gehouden certificaten EBN B.V., niet worden gerekend tot de aardgasbaten waarvan 41,5% als voeding van het Fes dient. Vóór 2002 stonden tegenover de winstuitkering van EBN B.V. aan de Staat, de afdrachten van de Staat aan certificaathouder DSM. Eind 2001 heeft de Staat voor € 1,24 mld de certificaten EBN B.V. van DSM overgenomen. Door de aankoop van de certificaten hoeven dividenden betreffende de boekjaren 2002 en verder niet meer te worden overgedragen.

De hierdoor gecreëerde ruimte op de Rijksbegroting dient ter compensatie van de gestegen rentelasten op de nationale schuld als gevolg van de aankoop van de certificaten EBN B.V. Per saldo is deze aankoop budgettair neutraal.

De wettelijke grondslag hiervoor met betrekking tot de jaren 2002 en 2003 is inmiddels verkregen via de eerste suppletore begroting 2002 en 2003 van het Fes. Voor latere jaren zal er een wetswijziging aan de Staten-Generaal worden voorgelegd.

De tot en met 1996 ten gunste van het Fes gekomen opbrengsten uit de verkoop van staatsdeelnemingen (€ 2 592 mln uit verkoop KPN en € 675 mln uit verkoop DSM) worden aangewend voor de Investeringsimpuls 1994.

Uit hoofde van het tussenvonnis met betrekking tot het common area overbeleveringsgeschil tussen Brigitta en NAM is € 1 136,9 mln in het Fes gestort. Van de resterende ontvangsten zijn conform de nieuwe voedings-systeematiek de structureel bespaarde rentelasten met ingang van 1999 ten gunste van het Fes gebracht.

In 1998 is € 600,1 mln ontvangen uit de veiling van UMTS-frequenties. De opbrengsten van de veiling van UMTS-frequenties in 2000 bedroegen € 2,7 mld. De hierdoor bespaarde rentelasten in 2000 zijn ten gunste van het Fes gebracht. Met ingang van 2001 zijn de opbrengsten hiervan via een annuïteit met een looptijd van 15 jaar ten gunste van het Fes gebracht. In 2003 heeft een verdeling voor radiofrequenties middels een vergelijkende toets plaatsgevonden. De netto-opbrengst, na aftrek van verkoopkosten, bedraagt in totaal € 262 mln. Deze opbrengst wordt via een annuïteit met een looptijd, die overeenkomt met de vergunningduur van de verschillende kavels, aan het Fes toegevoegd.

In onderstaande tabel worden de gehanteerde olieprijsen en dollarkoersen gepresenteerd.

|                  | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009-2010 |
|------------------|------|------|------|------|------|------|-----------|
| Olieprijs \$/vat | 27,1 | 24,1 | 23,8 | 24,2 | 24,5 | 24,5 | 24,5      |
| Koers € (in \$)  | 1,13 | 1,15 | 1,17 | 1,18 | 1,20 | 1,20 | 1,20      |

In de jaren 1999 tot en met 2002 is ruim € 902 mln aan rentebesparingen uit incidentele baten gerealiseerd (artikel 03.02).

Voor de meerjarige raming van ontvangsten uit hoofde van aardgasbaten en rentebesparingen zijn technische aannames gehanteerd. Uitgegaan is van behoedzame veronderstellingen ten aanzien van zowel olieprijs en dollarkoers als verkoop staatsdeelnemingen, veilingen en rente (rekening houdend met eventuele dividendderving).

#### 4. Totaaloverzicht van het fonds

| (x € 1,0 mln)                        | t/m 2002      | 2003         | 2004         | 2005         | 2006         | 2007         | 2008         | 2009-10      | Totaal        |
|--------------------------------------|---------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|---------------|
| Investeringsimpuls                   | 2 811         | 32           | 163          |              |              |              |              |              | 3 006         |
| Overig V&V                           | 545           | 193          | 315          | 253          | 277          | 251          | 214          | 425          | 2 473         |
| Kennisinfrastructuur                 | 162           | 11           | 11           | 11           | 9            |              |              |              | 204           |
| BR en HSL                            | 3 298         | 731          | 140          | 282          | 87           |              |              |              | 4 538         |
| SWAB                                 | 549           |              |              |              |              |              |              |              | 549           |
| Impuls 1998/voorfinanc. BR HSL       | 2 057         | 762          | 248          | 251          | 631          | 1 242        | 1 123        | 2 527        | 8 841         |
| Impuls 2001                          | 789           | 952          | 883          | 776          | 606          | 472          | 391          | 858          | 5 727         |
| Bruggetje RA 1998                    | 644           | 283          | 188          | 151          | 186          | 261          | 285          | 420          | 2 418         |
| <b>Totale uitgaven</b>               | <b>10 855</b> | <b>2 964</b> | <b>1 948</b> | <b>1 724</b> | <b>1 796</b> | <b>2 226</b> | <b>2 013</b> | <b>4 230</b> | <b>27 756</b> |
| Waarvan naar het Infrastructuurfonds |               | 2 542        | 1 611        | 1 442        | 1 476        | 1 924        | 1 710        | 3 550        |               |
| <b>ONTVANGSTEN:</b>                  |               |              |              |              |              |              |              |              |               |
| Overig aardgas                       | 5 261         | 1 611        | 1 384        | 1 135        | 1 115        | 1 198        | 1 447        | 3 059        | 16 210        |
| Incidentele baten                    | 902           | 389          | 437          | 502          | 564          | 598          | 612          | 1 301        | 5 306         |
| Staatsdeelnemingen                   | 3 267         |              |              |              |              |              |              |              | 3 267         |
| Overig vermogen                      | 600           |              |              |              |              |              |              |              | 600           |
| Common area                          | 1 137         |              |              |              |              |              |              |              | 1 137         |
| Extra export gas                     | 1 352         |              |              |              |              |              |              |              | 1 352         |
| <b>Totale ontvangsten</b>            | <b>12 519</b> | <b>2 000</b> | <b>1 821</b> | <b>1 637</b> | <b>1 680</b> | <b>1 796</b> | <b>2 059</b> | <b>4 360</b> | <b>27 872</b> |
| <b>Jaarsaldo</b>                     |               | <b>- 963</b> | <b>- 127</b> | <b>- 87</b>  | <b>- 116</b> | <b>- 430</b> | <b>46</b>    | <b>130</b>   |               |
| <b>Cumulatief saldo</b>              | <b>1 664</b>  | <b>701</b>   | <b>574</b>   | <b>487</b>   | <b>371</b>   | <b>- 59</b>  | <b>- 14</b>  | <b>116</b>   |               |

Het jaarsaldo is het batig (nadelig) saldo van uitgaven en ontvangsten over het betreffende begrotingsjaar. Het cumulatief saldo is het batig (nadelig) saldo tot en met het betreffende begrotingsjaar. Dit laatste saldo is als batig (nadelig) saldo opgenomen in de saldi artikelen van de Fesbegroting.

Uit de meerjarige doorkijk in bovenstaande tabel blijkt dat het fonds bij deze ramingsveronderstellingen in 2010 een cumulatief saldo heeft van € 116 mln. Vanwege het wettelijke kasplafond is dit echter geen vrij besteedbare ruimte.

Investeringsprojecten die worden gefinancierd vanuit het Fes, hebben tot doel de economische structuur van Nederland te versterken. De nadruk ligt daarbij op ruimtelijk-economische investeringen. Deze investeringsprojecten vormen een onderdeel van samenhangende investeringspakketten die het hoofd moet bieden aan de beleidsopgaven, zoals die bijvoorbeeld zijn geformuleerd in de impulsbrief uit 1998. De investeringspakketten bestaan naast de uit het Fes gefinancierde investeringen ook uit investeringsprojecten die uit de algemene middelen worden gefinancierd. In onderstaande tabel zijn alle Fesbijdragen aan door departementen uitgevoerde investeringsprojecten gerangschikt naar de thema's Bereikbaarheid, Vitaliteit steden (inclusief bedrijventerreinen), Milieu en Kennis. Een overzicht van de voortgang van de verschillende investeringsprojecten (inclusief de niet uit het Fes gefinancierde projecten) is opgenomen in de jaarlijkse monitoringsrapportages over de investeringsimpulsen.

| (in € mln)        | t/m 2002 | 2003  | 2004  | 2005  | 2006  | 2007  | 2008  | 2009–2010 | Totaal |
|-------------------|----------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-----------|--------|
| Bereikbaarheid    | 10 125   | 2 566 | 1 557 | 1 416 | 1 468 | 1 915 | 1 702 | 3 633     | 24 382 |
| Vitaliteit steden | 6        | 98    | 158   | 82    | 108   | 104   | 104   | 183       | 843    |
| Milieu            | 222      | 56    | 20    | 20    | 15    | 14    | 14    | 28        | 389    |
| Kennis            | 502      | 244   | 213   | 206   | 205   | 193   | 193   | 386       | 2 142  |
| Totaal            | 10 855   | 2 964 | 1 948 | 1 724 | 1 796 | 2 226 | 2 013 | 4 230     | 27 756 |

## C. TOELICHTING PER BEGROTINGSARTIKEL

### 1. UITGAVEN

#### 01 Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen

##### Artikel 01.01 Bijdragen aan de begroting van het Infrastructuurfonds in het kader van verkeer & vervoer

| Opbouw uitgaven (in € 1 000) |         |         |                |         |         |         |         |
|------------------------------|---------|---------|----------------|---------|---------|---------|---------|
|                              | 2002    | 2003    | 2004           | 2005    | 2006    | 2007    | 2008    |
| Ontwerp-begr. 2003           |         | 192 703 | 393 831        | 90 594  | 31 491  | 4 764   |         |
| Mutatie                      |         |         | 84 000         | 162 000 | 246 000 | 246 000 |         |
| Ontwerp-begr. 2004           | 151 488 | 192 703 | <b>477 831</b> | 252 594 | 277 491 | 250 764 | 214 000 |

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd aan het Infrastructuurfonds ten behoeve van het onderdeel verkeer en vervoer uit de Investeringsimpuls 1994. Met ingang van de begroting 1998 worden deze uitgaven binnen het Infrastructuurfonds geraamd op de artikelen 01.01 en 01.02. In de uitgavenraming 2004 voor verkeer en vervoer zijn middelen opgenomen ter dekking van lager uitvallende Europese bijdragen. Tevens is op dit artikel een bijdrage voorzien aan het Infrastructuurfonds ten behoeve van de Hubertustunnel en is de voorfinanciering uit het Fes van de gestegen kosten voor de geluidsisolatie rond Schiphol (GIS) opgenomen (€ 169 mln). Het betreft hier uitgaven in de jaren 2002 tot en met 2004. Terugbetaling van de voorfinanciering uit het Infrastructuurfonds wordt gedekt door een verlenging van de bestaande heffingen in het kader van het Heffingenbesluit Geluidhinder Burgerluchtvaart (Stb. 82 (284)) met ingang van 2008.

| Specificatie artikel 01.01 |         |         |         |         |         |         |          |
|----------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|----------|
| (x € 1 000)                | 2003    | 2004    | 2005    | 2006    | 2007    | 2008    |          |
| V&V Investeringsimpuls     |         | 162 976 |         |         |         |         |          |
| Overig V&V IF              | 132 888 | 150 628 | 90 594  | 31 491  | 4 764   |         |          |
| Overig V&V VROM            |         | 227     |         |         |         |         |          |
| Voorfinanciering GIS       | 55 000  | 80 000  |         |         |         |         | - 32 000 |
| Hubertustunnel             | 4 815   |         |         |         |         |         |          |
| Enveloppe mobiliteit       |         | 84 000  | 162 000 | 246 000 | 246 000 | 246 000 | 246 000  |
| Totaal                     | 192 703 | 477 831 | 252 594 | 277 491 | 250 764 | 214 000 |          |

##### *Toelichting op de mutatie:*

Deze mutatie houdt verband met de toezegging aan het Ministerie van V&W voor de uitvoering van het Fileplan ZSM (zichtbaar, slim en meetbaar). In dit plan zijn maatregelen opgenomen, waarmee de fileproblematiek voor de gebruiker merkbaar en meetbaar moet verminderen en waarmee de betrouwbaarheid van het verkeerssysteem moet verbeteren. Zie tevens artikel 01.07/Projecten in voorbereiding.

## Artikel 01.02 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van bodemsanering

| Opbouw uitgaven (in € 1000) |          |        |      |      |      |      |      |
|-----------------------------|----------|--------|------|------|------|------|------|
|                             | 2002     | 2003   | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 |
| Ontwerp-begr. 2003          | 65 425   | –      |      |      |      |      |      |
| 1e suppl. begr. 2003        | – 31 648 | 31 648 |      |      |      |      |      |
| Ontwerp-begr. 2004          | 33 777   | 31 648 | –    | –    | –    | –    | –    |

In het kader van het onderdeel bodemsanering is € 136,1 mln beschikbaar voor de ontwikkeling van VINEX-woningbouwprojecten. Hiervan is tot en met 2002 € 104,6 mln via de begroting van VROM aan de betrokken provincies en stadsgewesten beschikbaar gesteld. Voor een nadere toelichting op deze uitgaven wordt verwezen naar uitgavenartikel 07.18.05 van de begroting 2004 van VROM.

Daarnaast is € 92,4 mln beschikbaar gesteld voor bodemsanering in verband met infrastructuurprojecten. Hiervan is € 69,7 mln bestemd voor onvoorziene uitgaven bij de uitvoering van de verkeer en vervoerprojecten uit de Investeringsimpuls 1994 en voor VINEX-infrastructuurprojecten. De resterende € 22,7 mln is met name ingezet voor bodemsanering van percelen van de NS ten behoeve van de ontwikkeling van stationslocaties. De totaal beschikbare middelen ad. € 92,4 mln zijn tot uitbetaling gekomen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar uitgavenartikel 04.02 van de begroting van het Infrastructuurfonds.

| Specificatie artikel 01.02    |        |      |      |      |      |      |   |
|-------------------------------|--------|------|------|------|------|------|---|
| (x € 1 000)                   | 2003   | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 |   |
| VROM                          | 31 548 |      |      |      |      |      |   |
| Infrastructuur (V&V en VINEX) | 100    |      |      |      |      |      |   |
| Totaal                        | 31 648 | –    | –    | –    | –    | –    | – |

## Artikel 01.03 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennisinfrastructuur

| Opbouw uitgaven (in € 1000) |       |         |        |        |       |      |      |
|-----------------------------|-------|---------|--------|--------|-------|------|------|
|                             | 2002  | 2003    | 2004   | 2005   | 2006  | 2007 | 2008 |
| Ontwerp-begr. 2003          |       | 9 144   | 9 144  | 9 144  | 9 144 |      |      |
| 1e suppl. begr. 2003        |       | 5 425   |        |        |       |      |      |
| Mutatie                     |       | – 3 400 | 2 000  | 1 400  |       |      |      |
| Ontwerp-begr. 2004          | 3 719 | 11 169  | 11 144 | 10 544 | 9 144 | –    | –    |

Op dit artikel wordt de bijdrage geraamd aan het Ministerie van Economische Zaken voor het project «Kenniswijk» in de regio Eindhoven van € 45,7 mln. De Rijksbijdrage is gekoppeld aan de voorwaarde dat 50% van de totale kosten van Kenniswijk door private partijen worden gedragen.

*Toelichting op de mutatie:*

Nu de projectplannen voor het project «Kenniswijk» in de regio Eindhoven concrete vormen aan gaan nemen, is in de begroting de raming van de kasuitfinanciering van de betreffende bijdrage aangepast aan de actuele inzichten.

**Artikel 01.04 Overige bijdragen vanuit het fonds**

| <b>Opbouw uitgaven (in € 1000)</b> |         |         |                |         |        |      |      |
|------------------------------------|---------|---------|----------------|---------|--------|------|------|
|                                    | 2002    | 2003    | 2004           | 2005    | 2006   | 2007 | 2008 |
| Ontwerp-begr. 2003                 |         | 727 591 | 134 816        | 280 253 | 87 322 |      |      |
| 1e suppl. begr. 2003               |         | 3 311   | 4 448          | 1 994   | – 214  |      |      |
| Ontwerp-begr. 2004                 | 805 382 | 730 902 | <b>139 264</b> | 282 247 | 87 108 | –    | –    |

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd aan het Infrastructuurfonds voor de Betuweroute (BR) en de Hogesnelheidslijn (HSL). Op dit artikel wordt tevens een maximum van € 544,5 mln aan uitgekeerde en nog uit te keren prijsbijstelling geraamd over de Fes-bijdragen aan deze twee projecten.

De uitgaven aan de BR en de HSL worden op het Infrastructuurfonds geraamd op de artikelen 03.02 en 03.03.

| <b>Specificatie artikel 01.04</b> |         |         |         |        |      |   |
|-----------------------------------|---------|---------|---------|--------|------|---|
| (x € 1 000)                       | 2003    | 2004    | 2005    | 2006   | 2007 |   |
| Betuweroute                       | 286 919 | 114 648 | – 2 614 |        |      |   |
| HSL                               | 430 863 | 13 193  | 284 861 | 87 108 |      |   |
| Prijsbijstelling                  | 13 120  | 11 423  |         |        |      |   |
| Totaal                            | 730 902 | 139 264 | 282 247 | 87 108 |      | – |

**Artikel 01.07 Projecten in voorbereiding**

| <b>Opbouw uitgaven (in € 1000)</b> |      |          |                |           |           |           |         |
|------------------------------------|------|----------|----------------|-----------|-----------|-----------|---------|
|                                    | 2002 | 2003     | 2004           | 2005      | 2006      | 2007      | 2008    |
| Ontwerp-begr. 2003                 |      | 183 901  | 279 845        | 357 890   | 473 149   | 473 149   |         |
| 1e suppl. begr. 2003               |      | 69 734   |                |           |           |           |         |
| Mutatie                            |      | – 77 460 | – 99 097       | – 211 840 | – 263 158 | – 259 158 |         |
| Ontwerp-begr. 2004                 | –    | 176 175  | <b>180 748</b> | 146 050   | 209 991   | 213 991   | 213 991 |

Op de eerste plaats worden op dit artikel middelen geraamd voor de investeringsimpuls 1998, voor zover het Fes-waardige projecten betreft. De concrete invulling van het pakket wordt in de ICRE voorbereid.

Op de tweede plaats is bij de voorbereiding van de begroting 2001 besloten om voor de jaren 2000 tot en met 2010 voor een bedrag van in totaal € 5 464 mln (exclusief prijsbijstelling) te investeren in de volgende clusters:

- Bereikbaarheid (€ 3 068 mln)
- Natuur, milieu en stedelijke ontwikkeling (€ 1 588 mln)
- Kennis (€ 808 mln)

Op de derde plaats zijn in het Strategisch Akkoord 2002 extra middelen voor mobiliteit en bereikbaarheid uitgetrokken. Het grootste deel van deze middelen (60%, zijnde € 1 476 mln tot en met 2010) is in het Fes gereserveerd. Deze middelen zijn inmiddels toegezegd aan het ministerie van V&W voor de uitvoering van het Fileplan ZSM (zichtbaar, slim en meetbaar). Zie ook artikel 01.01/Bijdragen aan de begroting van het Infrastructuurfonds in het kader van verkeer & vervoer.

Voor de projecten die voldoende zijn uitgewerkt, worden de middelen overgeheveld naar de Fes-artikelen die expliciet betrekking hebben op de bovenstaande uitgaven, zoals bijvoorbeeld artikel 01.08 Investeringsimpuls 1998. Voor zover dit nog niet het geval is, worden de projecten op dit artikel (01.07 Projecten in voorbereiding) geraamd.

| Specificatie artikel 01.07                                     |         |         |         |         |         |         |
|----------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| (x € 1 000)                                                    | 2003    | 2004    | 2005    | 2006    | 2007    | 2008    |
| Impuls 1998: Vitaliteit steden                                 |         | 96 927  | 24 685  | 24 685  | 24 685  | 24 685  |
| Impuls 1998: Milieu                                            |         | 13 613  | 13 613  | 13 613  | 13 613  | 13 613  |
| Impuls 1998: Kennis                                            | 98 740  | 25 740  | 75 740  | 109 817 | 109 817 | 109 817 |
| Impuls 2001: BIRK en Saneringsconcepten                        | 77 435  | 44 468  | 32 012  | 38 166  | 42 166  | 42 166  |
| Impuls 2001: Natuur, milieu en Stedel. Ontw./ sleutelprojecten |         |         |         | 23 710  | 23 710  | 23 710  |
| Totaal                                                         | 176 175 | 180 748 | 146 050 | 209 991 | 213 991 | 213 991 |

| Specificatie mutatie                    |          |          |           |           |           |
|-----------------------------------------|----------|----------|-----------|-----------|-----------|
| (x € 1 000)                             | 2003     | 2004     | 2005      | 2006      | 2007      |
| Vitaliteit Steden/Sleutelprojecten      | - 72 287 | 72 287   |           |           |           |
| Impuls 1998: Kennis                     | - 5 173  | - 84 076 | - 34 076  |           |           |
| Enveloppe mobiliteit                    |          | - 84 000 | - 162 000 | - 246 000 | - 246 000 |
| Impuls 2001: BIRK en Saneringsconcepten |          | - 3 308  | - 15 764  | - 17 159  | - 13 159  |
| Mutatie                                 | - 77 460 | - 99 097 | - 211 840 | - 263 158 | - 259 158 |

*Toelichting op de mutatie:*

Naar verwachting worden in 2003 uitvoeringsafspraken gemaakt voor de Sleutelprojecten Den Haag, Arnhem en Breda. Op dat moment zal er ook duidelijkheid zijn over het moment van overdracht van de gereserveerde

middelen aan de gemeenten. In 2003 zal echter nog géén overdracht plaatsvinden. De hiervoor geraamde middelen worden daarna doorgeschoven naar 2004.

Het eerste deel van de mutatie op Kennis betreft het onderdeel Technocentra van het ministerie van OCenW. Dit project is voldoende uitgewerkt. De middelen worden overgeheveld naar artikel 01.08 Investeringsimpuls 1998. Het tweede deel van de mutatie op Kennis houdt verband met een temporisatie van ICES/KIS-3-middelen. Een deel van de in 2004 en 2005 gereserveerde middelen (€ 75 mln respectievelijk € 25 mln) is naar verwachting in die jaren niet nodig en wordt overgeheveld naar artikel 01.09/Investeringsimpuls 2001/Fes-brug. In 2009 en 2010 vloeien deze middelen weer terug vanuit de Fes-brug naar de post Kennis, onderdeel ICES/KIS-3. Met deze temporisatie valt in 2004 en 2005 geld vrij ten gunste van het generale beeld.

De mutatie op enveloppe mobiliteit/Strategisch Akkoord 2002 hangt samen met het toekennen van deze middelen aan het ministerie van V&W voor uitvoering van het Fileplan. De middelen zijn overgeboekt naar artikel 01.01/Bijdragen aan de begroting van het Infrastructuurfonds in het kader van verkeer & vervoer.

De mutatie op BIRK en Saneringsconcepten wordt veroorzaakt doordat VROM haar Subsidietaakstelling deels invult door ombuiging op BIRK. De middelen worden overgeboekt naar artikel 01.09/Investeringsimpuls 2001/Fes-brug. Via de Fes-brug zullen deze middelen ten gunste van het algemene beeld worden gebracht. Daarnaast zijn er middelen van dit artikel overgeboekt naar 01.09/Investeringsimpuls 2001/BIRK. Het betreft in dit geval een administratieve mutatie.

#### **Artikel 01.08 Investeringsimpuls 1998**

| <b>Opbouw uitgaven (in € 1000)</b> |         |         |                |         |         |           |         |
|------------------------------------|---------|---------|----------------|---------|---------|-----------|---------|
|                                    | 2002    | 2003    | 2004           | 2005    | 2006    | 2007      | 2008    |
| Ontwerp-begr. 2003                 |         | 616 622 | 99 667         | 124 018 | 480 880 | 1 095 312 |         |
| 1e suppl. begr 2003                |         | 39 784  | 3 352          | 4 206   | 1 131   |           |         |
| Mutatie                            |         | 7 203   | 9 076          | 9 076   |         |           |         |
| Ontwerp-begr. 2004                 | 767 698 | 663 609 | <b>112 095</b> | 137 300 | 482 011 | 1 095 312 | 974 542 |

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor door de ICRE goedgekeurde projectvoorstellen van de Investeringsimpuls 1998.

Op basis van de huidige besluitvorming worden de volgende bijdragen geraamd op dit artikel:

**Specificatie artikel 01.08**

| (x € 1 000)                                                 | Departement | 2003           | 2004           | 2005           | 2006           | 2007             | 2008           |
|-------------------------------------------------------------|-------------|----------------|----------------|----------------|----------------|------------------|----------------|
| <b>Bereikbaarheid/Voorfinanciering private financiering</b> | IF          | 604 472        | 82 435         | 116 557        | 481 094        | 1 095 312        | 974 542        |
| <b>Prijsbijstelling voorfinanciering</b>                    | IF          | 773            | 12 784         | 5 467          |                |                  |                |
| <b>Milieu</b>                                               |             |                |                |                |                |                  |                |
| Milieutechnologie/EET                                       | EZ          | 13 771         | 5 000          | 5 000          |                |                  |                |
| Milieutechnologie/PromT                                     | VROM        | 2 430          | 1 200          | 1 200          | 917            |                  |                |
| <b>Kennis</b>                                               |             |                |                |                |                |                  |                |
| Nationaal Initiatief Duurzame Ontwikkeling                  | VROM        | 1 796          |                |                |                |                  |                |
| St.kennisontwikkeling en -overdracht bodem                  | VROM        | 1 673          |                |                |                |                  |                |
| Experimentele Faciliteiten                                  | EZ          | 11 345         |                |                |                |                  |                |
| Gigaport                                                    | EZ          | 4 028          |                |                |                |                  |                |
| Konnect                                                     | VenW        | 5 846          | 1 400          |                |                |                  |                |
| EMR                                                         | VenW        | 2 779          |                |                |                |                  |                |
| Biomade                                                     | OCW         | 1 363          |                |                |                |                  |                |
| Technocentra                                                | OCW         | 9 076          | 9 076          | 9 076          |                |                  |                |
| Ketennetwerken, Clusters en ICT                             | LNV         | 4 257          | 200            |                |                |                  |                |
| <b>Totaal</b>                                               |             | <b>663 609</b> | <b>112 095</b> | <b>137 300</b> | <b>482 011</b> | <b>1 095 312</b> | <b>974 542</b> |

**Specificatie mutatie**

| (x € 1 000)             | 2003         | 2004         | 2005         | 2006 | 2007 |
|-------------------------|--------------|--------------|--------------|------|------|
| Milieutechnologie/PromT | 2 030        |              |              |      |      |
| Kennis Technocentra     | 5 173        | 9 076        | 9 076        |      |      |
| <b>Mutatie</b>          | <b>7 203</b> | <b>9 076</b> | <b>9 076</b> |      |      |

*Toelichting op de mutatie:*

De mutatie (€ 2 030) betreft de verwerking van de kasschuif vanuit 2002 naar 2003 voor het project PromT van VROM. Het overige deel van de mutatie betreft de overheveling van de middelen voor Technocentra (zie artikel 01.07 Projecten in voorbereiding).

**Artikel 01.09 Investeringsimpuls 2001****Opbouw uitgaven (in € 1000)**

|                           | 2002           | 2003             | 2004             | 2005           | 2006           | 2007           | 2008           |
|---------------------------|----------------|------------------|------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Ontwerp-begr. 2003        |                | 1 138 372        | 946 837          | 849 745        | 710 595        | 653 168        |                |
| 1e suppl. begr 2003       |                | 18 957           | 2 000            | 2 000          | 2 000          |                |                |
| Mutatie                   |                |                  | 78 308           | 43 372         | 17 159         | 13 159         |                |
| <b>Ontwerp-begr. 2004</b> | <b>682 875</b> | <b>1 157 329</b> | <b>1 027 145</b> | <b>895 117</b> | <b>729 754</b> | <b>666 327</b> | <b>610 349</b> |

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor de Investeringsimpuls 2001 waartoe bij begrotingsvoorbereiding 2001 is besloten. Het gaat hierbij om een impuls van € 5 464 mln (exclusief prijsbijstelling) in de jaren 2000 tot en met 2010 voor de volgende uitgavenclusters:

- Bereikbaarheid (€ 3 068 mln)
- Natuur, milieu en vitaliteit steden (€ 1 588 mln)
- Kennis (€ 808 mln)

Voor de projecten uit dit investeringspakket die voldoende zijn uitgewerkt, worden de middelen geraamd op artikel 01.09 Investeringsimpuls 2001. Voor zover dit nog niet het geval is, worden de projecten op artikel 01.07 (Projecten in voorbereiding) geraamd.

Ook worden op dit artikel de middelen geraamd voor reeds bestaande Fes-waardige projecten uit het Infrastructuurfonds die voorheen ten laste van de reguliere Rijksbegroting werden gefinancierd (het zogenaamde «bruggetje» uit het Regeerakkoord 1998).

| <b>Specificatie artikel 01.09</b>                      |             |                  |                  |                |                |                |                |
|--------------------------------------------------------|-------------|------------------|------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| (x € 1 000)                                            | Departement | 2003             | 2004             | 2005           | 2006           | 2007           | 2008           |
| bereikbaar & stedelijke ontw.                          | IF          | 753 033          | 735 365          | 640 039        | 444 761        | 316 826        | 237 178        |
| Kennis ICT (onderw.)                                   | OCW         | 47 776           | 47 776           | 47 776         | 47 776         | 47 776         | 47 776         |
| Natuur milieu en stedelijke ontw. (bedrijventerreinen) | EZ          | 13 444           | 13 444           | 9 774          | 4 778          |                |                |
| Kennis onderzoek en innovatie                          | EZ          | 31 055           | 30 888           | 25 888         | 25 888         | 23 888         | 23 888         |
| Kennis onderzoek en innovatie                          | OCW         | 13 374           | 11 944           | 11 944         | 11 944         | 11 944         | 11 944         |
| BIRK en Saneringsregeling                              | VROM        | 15 360           |                  | 9 000          | 9 000          | 5 000          | 5 000          |
| Fes-bruggetje Regeerakkoord 1998                       | IF          | 283 287          | 187 728          | 150 696        | 185 607        | 260 893        | 284 563        |
| <b>Totaal</b>                                          |             | <b>1 157 329</b> | <b>1 027 145</b> | <b>895 117</b> | <b>729 754</b> | <b>666 327</b> | <b>610 349</b> |

| <b>Specificatie mutatie</b>                     |      |               |               |               |               |
|-------------------------------------------------|------|---------------|---------------|---------------|---------------|
| (x € 1 000)                                     | 2003 | 2004          | 2005          | 2006          | 2007          |
| Natuur, Milieu en Sted. Ontw/Bedrijventerreinen |      |               | 2 608         |               |               |
| Fes-brug                                        |      | 78 308        | 31 764        | 8 159         | 8 159         |
| BIRK/Saneringsconcepten                         |      |               | 9 000         | 9 000         | 9 000         |
| <b>Mutatie</b>                                  |      | <b>78 308</b> | <b>43 372</b> | <b>17 159</b> | <b>13 159</b> |

*Toelichting op de mutatie:*

De mutatie op het project Natuur, Milieu en Stedelijke Ontwikkeling/Bedrijventerreinen is het gevolg van het gelijkmatig spreiden van de Fes-bijdrage over de jaren.

De eerste mutatie op het Fes-bruggetje is het gevolg van de overheveling van middelen, afkomstig van artikel 01.07/Projecten in voorbereiding/BIRK, naar de algemene middelen op de Rijksbegroting. Hierdoor vult VROM een deel van haar taakstelling in. De tweede mutatie op de Fes-brug is het gevolg van de temporisatie van ICES/KIS-3. Een deel van de gereserveerde middelen voor ICES/KIS-3 is overgeheveld naar de Fes-brug om het generale beeld te ontlasten. In 2009 en 2010 vloeien deze middelen weer terug naar artikel 01.07/Projecten in voorbereiding/Kennis,

onderdeel ICES/KIS-3. Vanuit artikel 01.07/Projecten in voorbereiding/BIRK zijn middelen overgeboekt naar de post BIRK op dit artikel. Het betreft hier een administratieve mutatie. Zie tevens artikel 01.07/Projecten in voorbereiding.

## 02 Saldi

### Artikel 02.01 Voordelig eindsaldo/beginsaldo

#### Voordelig eindsaldo

| Opbouw standen (in € 1000) |           |         |                |         |          |           |          |
|----------------------------|-----------|---------|----------------|---------|----------|-----------|----------|
|                            | 2002      | 2003    | 2004           | 2005    | 2006     | 2007      | 2008     |
| Ontwerp-begr. 2003         |           | 535 285 | 419 685        | 360 331 | 351 790  | 37 813    |          |
| 1e suppl. begr. 2003       |           | 81 319  | 71 519         | 63 319  | 60 402   | 60 402    |          |
| Mutatie                    |           | 84 286  | 82 477         | 63 188  | - 41 356 | - 157 663 |          |
| Ontwerp-begr. 2004         | 1 664 006 | 700 890 | <b>573 681</b> | 486 838 | 370 836  | - 59 448  | - 13 728 |

Op dit artikel wordt het voordelig eindsaldo geraamd. Het voordelig eindsaldo is gelijk aan het positieve verschil in enig jaar tussen de ontvangsten inclusief batig beginsaldo en de uitgaven inclusief nadelig beginsaldo.

#### *Toelichting op de mutatie*

De nieuwe mutatie is per saldo het gevolg van de mutaties in de bijdragen aan de begrotingshoofdstukken en bij de ontvangsten. Een neerwaartse mutatie in de bijdragen leidt tot een opwaartse mutatie bij het voordelig eindsaldo. Een opwaartse mutatie bij de ontvangsten (inclusief het voordelig beginsaldo) heeft hetzelfde effect. De nieuwe mutatie is als volgt opgebouwd (de raming in 2007 vloeit voort uit de extrapolatie van de uitgaven en ontvangsten):

| (x € 1 000)                  | 2003    | 2004     | 2005      | 2006      | 2007      |
|------------------------------|---------|----------|-----------|-----------|-----------|
| Uitgavenmutatie 01.01        |         | - 84 000 | - 162 000 | - 246 000 | - 246 000 |
| Uitgavenmutatie 01.03        | 3 400   | - 2 000  | - 1 400   |           |           |
| Uitgavenmutatie 01.07        | 77 460  | 99 097   | 211 840   | 263 158   | 259 158   |
| Uitgavenmutatie 01.08        | - 7 203 | - 9 076  | - 9 076   |           |           |
| Uitgavenmutatie 01.09        |         | - 78 308 | - 43 372  | - 17 159  | - 13 159  |
| Ontvangstenmutatie 03.01     | 20 000  | 83 000   | - 21 000  | - 124 000 | - 145 000 |
| Ontvangstenmutatie 03.02     | - 9 371 | - 10 521 | 5 718     | 19 456    | 28 693    |
| Mutatie voordelig beginsaldo |         | 84 286   | 82 477    | 63 188    | - 41 356  |
| Totaal mutatie               | 84 286  | 82 477   | 63 188    | - 41 356  | - 157 663 |

## Voordelig beginsaldo

| Opbouw standen (in € 1000) |           |           |                |         |         |          |          |
|----------------------------|-----------|-----------|----------------|---------|---------|----------|----------|
|                            | 2002      | 2003      | 2004           | 2005    | 2006    | 2007     | 2008     |
| Ontwerp-begr. 2003         |           | 1 476 829 | 535 285        | 419 685 | 360 331 | 351 790  |          |
| 1e suppl. begr. 2003       |           | 187 177   | 81 319         | 71 519  | 63 319  | 60 402   |          |
| Mutatie                    |           | –         | 84 286         | 82 477  | 63 188  | – 41 356 |          |
| Ontwerp-begr. 2004         | 2 104 979 | 1 664 006 | <b>700 890</b> | 573 681 | 486 838 | 370 836  | – 59 448 |

Op dit artikel wordt het batig eindsaldo van het voorafgaande jaar geraamd, welk saldo op grond van het eerste lid van artikel 4 van de Feswet ten gunste van de begroting van het fonds in enig jaar komt (zie ook de toelichting bij uitgavenartikel 02.01 Voordelig eindsaldo).

### *Toelichting op de mutatie*

De nieuwe mutatie sluit aan op de mutatie in het batig eindsaldo en is aldaar nader toegelicht.

## 2. ONTVANGSTEN

### 03 Ontvangsten van het fonds

#### Artikel 03.01 Overige ontvangsten uit aardgas

| Opbouw ontvangsten (in € 1000) |           |           |                  |           |           |           |           |
|--------------------------------|-----------|-----------|------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|
|                                | 2002      | 2003      | 2004             | 2005      | 2006      | 2007      | 2008      |
| Ontwerp-begr. 2003             | 1 641 000 | 1 528 000 | 1 301 000        | 1 156 000 | 1 239 000 | 1 343 000 |           |
| 1e suppl. begr. 2003           |           | 63 000    |                  |           |           |           |           |
| Mutatie                        |           | 20 000    | 83 000           | - 21 000  | - 124 000 | - 145 000 |           |
| Ontwerp-begr. 2004             | 1 629 800 | 1 611 000 | <b>1 384 000</b> | 1 135 000 | 1 115 000 | 1 198 000 | 1 447 000 |

Op dit artikel zijn de voor het fonds bestemde ontvangsten uit aardgas geraamd. Het betreft 41,5% van de niet-belastingontvangsten uit aardgas, zoals geraamd op de begroting van Economische Zaken. Bij bepaling van de ontvangsten voor het Fes is gerekend zonder de EZ-ontvangsten van Energie Beheer Nederland (EBN) die voorheen werden afgedragen aan DSM in verband met de door DSM gehouden certificaten EBN B.V. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de algemene toelichting bij deze begroting. Voor de gehanteerde olieprijsen en dollarkoersen wordt verwezen naar de tabel in hoofdstuk 3 van de algemene toelichting op de begroting.

#### *Toelichting op de mutatie*

Verreweg de belangrijkste factor in de daling van de geraamde aardgasbaten is de veranderde euro/dollar koers. De aardgasprijs is gerelateerd aan de prijs van olie in dollars.

|                    | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 | 2009-2010 |
|--------------------|------|------|------|------|------|------|-----------|
| Ontwerp-begr. 2003 |      |      |      |      |      |      |           |
| Koers € (in \$)    | 0,94 | 1,00 | 1,00 | 1,00 | 1,00 | 1,00 | 1,00      |
| Ontwerp-begr. 2004 |      |      |      |      |      |      |           |
| Koers € (in \$)    | 1,13 | 1,15 | 1,17 | 1,18 | 1,20 | 1,20 | 1,20      |

#### Artikel 03.02 Rentebesparingen uit incidentele baten

| Opbouw ontvangsten (in € 1000) |         |         |                |         |         |         |         |
|--------------------------------|---------|---------|----------------|---------|---------|---------|---------|
|                                | 2002    | 2003    | 2004           | 2005    | 2006    | 2007    | 2008    |
| Ontwerp-begr. 2003             | 374 443 | 398 789 | 447 539        | 496 290 | 545 040 | 569 415 |         |
| 1e suppl. begr. 2003           |         |         |                |         |         |         |         |
| Mutatie                        |         | - 9 371 | - 10 521       | 5 718   | 19 456  | 28 693  |         |
| Ontwerp-begr. 2004             | 374 166 | 389 418 | <b>437 018</b> | 502 008 | 564 496 | 598 108 | 611 601 |

Met ingang van 1999 worden eenmalige opbrengsten in de vermogenssfeer ten gunste van de staatsschuld gebracht en komen de daardoor structureel bespaarde rentelasten (gecorrigeerd voor eventuele dividendderving) ten gunste van het Fes.

Voor zover de voeding betrekking heeft op opbrengsten van veilingen van rechten, wordt met ingang van 2002 op dit artikel de voeding van het Fes geraamd op basis van annuïteiten. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de algemene toelichting bij deze begroting.

*Toelichting op de mutatie*

Betreft een aanpassing van de raming aan het actuele beeld.